



Україна належить до багатоконфесійних держав, тому професійна діяльність лікаря відбувається в середовищі різних людей, у тому числі тих, хто дотримується певних релігійних поглядів. Які ж етичні проблеми можуть виникати у процесі лікування або залучення до клінічних випробувань таких хворих?

Ліки і релігія

МЕДИЧНА ЕТИКА

Ставлення до наукової медицини серед представників різних релігійних конфесій має як спільні риси, так і суттєві відмінності. Залежить це, насамперед, від уявлень про людину в тій чи іншій світоглядній системі.

Католицька церква розглядає богословський зміст діяльності лікаря, ґрунтуючись на положеннях Священного Писання, із двох боків: месіанства Ісуса та тлумачення суті служіння його учнів (послідовників) людині, яка страждає («...і послав їх проповідувати Царство Боже і зцілювати хворих», «ідучи же проповідуйте, що наближається Царство Небесне, хворих зцілюйте, прокажених очищуйте, мертвих воскрешайте»). Вона з повагою ставиться до корисних, на її погляд, відкриттів у медичній науці та біології, зокрема терапевтичних засобів, які з давніх часів широко використовуються в лікувальних установах. Католицька церква бере активну участь у дискусіях із питань регуляції народжуваності, генної інженерії, штучного запліднення, пересаджування органів і тканин, еутаназії, зловживання лікарськими засобами (ЛЗ) тощо.

Медична мораль католицької церкви переважно використовує норми етики Гіппократа, збагативши їх поняттями священного характеру життя як дару Божого. Вона завжди засуджувала злочини проти життя, у тому числі аборти, вбивство, самогубство, відмову від дітей та будь-яку жорстокість у стосунках між людьми. Людина перебуває на вершині матеріального світу в центрі суспільства. В основі поваги

до людини лежить повага до Бога. Відповідно до принципу соціальної спільноти, медична допомога розглядається як право громадянина й обов'язок суспільства, а здоров'я вважається загальним здобутком. Тому надавати медичну та іншу допомогу слід тим, хто найбільше її потребує.

відповідальності — професійної, релігійної, загальнолюдської. Вона може не співпадати з юридичною точкою зору, але це не має значення, оскільки її завдання не примушувати, а спрямовувати. Відповідальність повинна ґрунтуватися на певних засадах, погоджуючись із вимогами сьогодення.

Як стверджують постулати іудаїзму, життя людини є цілковито священним і недоторканим. Лікар має пам'ятати, що жива людина — це жива Тора



За канонами протестантської церкви, життя людини не обмежується звичайним біологічним процесом — гуманістичним змістом його наповнюють любов, спілкування, здатність будувати плани, слово, що містить у собі сенс і відповідальність.

У документах робочої групи з питань біоетики Федерації протестантських церков (1987 р.) зазначалося, що етика вимагає від своїх прибічників різного роду

Як стверджують постулати іудаїзму, життя людини є цілковито священним і недоторканим. Лікар має пам'ятати, що жива людина — це жива Тора. Тобто тут закладено принцип єдності людської істоти, дух і тіло якої єдині, а гігієна й мораль доповнюють одна одну. За релігійними правилами єврейської медицини, лікар повинен боротися за життя хворого до останнього подиху та всіма доступними йому методами.

В ісламі, наприклад, за відсутності інституту священнослужителів, відповідальність за вирішення таких головних питань, як контроль за народжуваністю, регуляція спадковості, нагляд за нервовою діяльністю, покладено на вірних. Революція в галузі природознавчих і біологічних наук порушила перед людиною проблеми, які промовляють до її свідомості та совісті, торкаються найглибших струн її душі. Згідно з Кораном, уже на соту добу існування зародку, після того, як Бог вдихнув у нього «аль рух» (душу), будь-яких маніпуляцій, що здатні вбити майбутню людину, робити не можна.

Особливістю вчення прибічників буддизму є поєднання релігійних і філософських уявлень про абсолютну й відносну істину. На відміну від інших релігій, тут відсутні закони або заповіді. Буддистська етика ґрунтується на альтруїзмі та співчутті й вимагає від послідовників утримання від поганих вчинків, забороняє відбирати життя (у людини та тварин), засуджує крадіжки, пияцтво, перелюб, не визнає марнослів'я.

ЛІКИ, НАРКОТИКИ ТА КЛІНІЧНІ ВИПРОБУВАННЯ

Різняться релігійні уявлення і щодо ЛЗ. Так, наприклад, наркотична залежність засуджується католицькою церквою, але примусове лікування може застосовуватися як винятковий захід. Протестанти ж дотримуються принципу, що наркоманами не народжуються, а отже, із цього стану можна вийти. Яким шляхом, якою ціною — ось головні питання, що необхідно вирішувати. Іудейська релігія вважає, що лікар має всіляко уникати призначення тих ЛЗ, які здатні призводити до звикання та психічних розладів, признаючи їх виключно у випадках загрози життю. За Кораном, людина, її тіло й дух є найвищою цінністю, тому іслам заперечує будь-який вплив, що може зашкодити людині. Однак

лікування від наркоманії не забороняється, за умови його безпечності й постійного контролю лікарів. Буддисти вважають звільнення людини від страждань необхідним, але до-



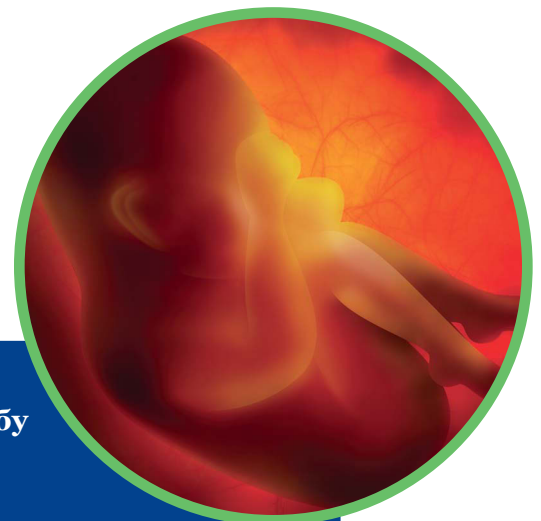
Медична мораль католицької церкви переважно використовує норми етики Гіппократа

сягати цього потрібно найбільш щадними методами (наприклад, за допомогою системи йогів, занять спортом тощо).

Так само неоднозначним є трактування представниками різних релігій медичної діяльності, пов'язаної з клінічними випробуваннями ЛЗ. Зокрема, католицька мораль подібні маніпуляції дозволяє за умови, якщо вони не становлять загрози для життя, фізичного та психічного здоров'я. Протестанти активно підтримують такі дослідження, але виключно в межах закону. Дотримання закону при проведенні випробувань ЛЗ вимагають також іудаїзм та іслам (за певних умов). Буддисти наголошують на необхідності одержання свідомої згоди від учасника досліджень.

побічних ефектів, а застосування інших ЛЗ є неефективним. Протестантська церква вважає, що це питання має вирішуватися компетентними органами, до юрисдикції яких належить розгляд суперечностей. Іудейська віра переконує, що лікар має усіма засобами уникати призначення ЛЗ, які можуть викликати залежність, застосовуючи їх лише в тих випадках, коли

життю пацієнта загрожує небезпека й усі інші можливості вичерпано. За законами шаріату, тільки лікар має право і здатний оцінити ризик, пов'язаний із побічною дією ЛЗ. При цьому слід сподіватися, що завдяки науковим дослідженням з'являться нові методи лікування. Буддистська релігія вважає, що в разі отримання згоди пацієнта на лікування він не має права скаржитися.



Згідно з Кораном, уже на соту добу існування зародку, після того, як Бог вдихнув у нього «аль рух» (душу), будь-яких маніпуляцій, що здатні вбити майбутню людину, робити не можна



Питання необхідності призначення хворому ЛЗ, які можуть викликати залежність, католицька мораль розглядає з позицій пропорційності медичного лікування, оцінки ризику та переваг цієї терапії. Згода хворого потрібна в тих випадках, коли існує імовірність виникнення негативних

Таким чином, якихось принципових етичних проблем у питаннях надання медичної допомоги та застосування ліків в Україні в більшості випадків не виникає, тож лікарі можуть безперешкодно здійснювати свою благородну місію.

Підготував Руслан Примак